

A Fővárosi Ítéltábla a Cech Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Cech András ügyvéd) által képviselt felperes neve (**felperes címe**) felperesnek - a jogtanácsos által képviselt Budapesti Fegyház és Börtön (1108 Budapest, Kozma u. 13.) alperes ellen közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2015. október 1. napján meghozott 28.P.25.368/2014/9. számú ítélete ellen az alperes 11. sorszámon előterjesztett fellebbezése és a felperes 5.Pf.21.445/2015/3. számon előterjesztett csatlakozó fellebbezése folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel meg nem támadott részét nem érinti, fellebbezett rendelkezését megváltoztatja, és a felperes keresetét teljesen elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az alperesnek 525.000 (ötszázhuszonötezer) forint együttes első- és másodfokú perköltséget.

A le nem rótt 480.000 (négy száznyolcvanezer) forint kereseti és 320.000 (háromszázhuszezer) fellebbezési és csatlakozó fellebbezési illetéket a felperes költségmentessége folytán az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 3. cikkére, a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 39. § (1) bekezdésére, 125. § (1), (2) bekezdésére, 136. § (1), (2) bekezdésére, 137. § (1), (2), (3) bekezdésére, valamint az 1979. évi 11. tvr. (a továbbiakban: Bv. tvr.) 36. § (1) bekezdés c) pontjára, 46. § (1) bekezdésére alapított keresetében 8.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kérte arra hivatkozással, hogy a 2008. június 30. és 2012. május 14. közötti időszakban embertelen, megalázó körülmények között tartották fogva az alperes intézetében. A felperes előadta, hogy fogvatartása alatt nem biztosították számára a jogszabályban előírt elhelyezési körülményeket: zsúfoltak voltak a zárkák, a WC-t csak egy függöny választotta el, nem biztosították a ruházat szárítását, két alkalommal (2009 júliusában és augusztusában) nem fogadhatott látogatót. A felperes a zárkák zsúfoltsága miatt 3.000.000 forintra, az intimitás hiánya miatt 2.000.000 forintra, a szárítási lehetőség hiánya miatt 2.000.000 forintra, a látogatás elmaradása miatt 1.000.000 forintra tartott igényt.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, mert a felperes a fogvatartása során személyhez fűződő, vagy egyéb jogsérelmet nem szenvedett, illetőleg nem érte olyan kár, amely az alperesi bv. intézet jogellenes magatartásával vagy mulasztásával összefüggésben állna, másrészt a kártérítési igény összegszerűsége eltúlzott. Az alperes nem vitatta, hogy az egyes zárak élettere nem érte el a strasbourgi gyakorlat szerint számított mértéket. Álláspontja szerint azonban a felróhatóság hiánya állapítható meg, mivel az intézetet befogadási kényszer terheli, fogvatartotti populációját és telítettségi adatait olyan tényezők határozzák meg, amelyek befolyásolására nincs lehetősége, a fogvatartottak létszámát alakító körülmények az érdekkörén kívül esnek. A fogvatartást foganatosító bv. intézet kijelölésére és a fogvatartottak elszállítására a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP) jogosult. A fogvatartottak szállítási kérelmeinek elbírálása nem az intézetparancsnok, hanem a BVOP Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztálya hatáskörébe tartozik, az erre irányuló felperesi kérelem elutasítása nem az alperes részéről történt, így e körben kártérítési felelőssége nem állapítható meg. Az alperesi intézet A objektuma 1896-ban, a B objektuma 1989-ben épült. Az elhelyezési körletek bővítését szolgáló beruházásokra előirányzat nem áll rendelkezésére, az egyes objektumok építészeti adottságai és a Rendeletben foglalt szempontok folytán a meglévő zárak tekintetében az alperes lehetőségei teljes mértékben kötöttek. Az A objektum 217 db zárakjában a WC lefalazására csak abban az esetben lenne lehetőség, ha valamennyi zárkaajtó áthelyezésre kerülne, melyre nem áll rendelkezésre beruházási előirányzat. A felróhatóság hiányára vonatkozóan az alperes csatolta a BVOP Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztály által készített telítettségi kimutatást, mely álláspontja szerint alátámasztja, hogy a rendelkezésre álló férőhelyeken az optimális létszámnál is több elítéltet kellett elhelyezni, illetve a felperes elhelyezése során úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Az elrendelt szabadságvesztés büntetéseket végre kell hajtani, ami azt eredményezi, hogy jelenleg 18.000-nél több fogvatartott elhelyezését kell megoldani, a rendelkezésre álló 12.869 férőhelyen, ami országos átlagban 142%-os telítettséget jelent. A felperes részére 2009. július 16. napjára engedélyezett látogatás fegyelmi fenyítés (magánelzárás) miatt került visszavonásra. A felperest 2009. augusztus 5-én áthelyezték a B objektumba, ahol látogatási engedély kiadására már nem volt mód, ugyanis a látogatási időpont 2009. augusztus 7-én volt. A felperes magatartása az intézet biztonságát veszélyeztette, ezért került a Rendelet 88. § (2) bekezdése értelmében kizárásra a látogatófogadásból. A magánelzárás végrehajtása folytán elmaradt látogatás engedélyezése a Bv. tvr. 42. § (6) és (8) bekezdésében foglaltakra figyelemmel nem kötelező. A látogatófogadás pótlása végett a felperes nem terjesztett elő kérelmet. A fogvatartottaknak lehetőségük van ruhaszáritó vásárlására azon túlmenően, hogy a zárakban a ruhaszáritás vállfa használatával is lehetséges, valamint a fűtőtestekre is elhelyezhető a ruhanemű.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 3.000.000 forintot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Egyebekben akként rendelkezett, hogy a peres eljárás 480.000 forint illetékét az állam viseli.

Az elsőfokú ítélet indokolásában tényként állapította meg: az a felperes fegyház fokozatú elítéltként 2008. június 30. és 2012. május 9. napja között tartózkodott az alperesi bv. intézet A, illetőleg B objektumaiban. A felperes nem dolgozó, fegyház fokozatú elítélt volt, ezért kizárólag a szabad levegőn tartózkodás, orvosi vizsgálat, fürdés, vagy beszélő céljából rövid időre hagyhatta el a zárakát. A felperes 29 különböző zárakban volt elhelyezve, melyek három típusba sorolhatók. Az „A” típusú kétszemélyes zárakban 3,48 m², a „B” típusú háromszemélyes zárakban 3,92 m², a „C” típusú tízszemélyes zárakban 16,3 m² a mozgástér. A felperes 2009. július 16. napjára kapott látogatási engedélyét az alperes a magánelzárás töltése miatt visszavonta. 2009. augusztus 7-ére pedig a felperes azért nem kapott látogatási engedélyt, mert augusztus 5-én áthelyezték a B objektumba. Az alperes külön díjazás ellenében ruhaszáritó eszközt biztosított a fogvatartottaknak és engedélyezte a cérnán történő ruhaszáritást.

Az elsőfokú bíróság rámutatott arra, hogy az alperes szükségképpen korlátozza a fogvatartottak személyes szabadságát, és ennek során sérül azok egészséghez, emberi méltósághoz, családban éléshez fűződő joga, valamint korlátozódnak egyéb jogaik is. Az alperes működése során kizárólag a jogszabályban meghatározott mértékben okozhat hátrányokat, az ezen túlmenő hátrány okozása jogellenessé teszi a magatartását. Az elsőfokú bíróság azt vizsgálta, hogy mi a mozgástér jogos korlátozásának mércéje. Megállapította, hogy a mozgástérre vonatkozó szabályokat a jogalkotó a Rendelet 137. §-ában rögzítette. E jogszabályi rendelkezés 2010. november 24. napjáig „legfeljebb”, ezt követően „lehetőleg” 3 m² mozgástér biztosítását írta elő. A Rendelet 137. §-a alapján számított egy főre jutó szabad mozgástér az „A” típusú zárkában 1,74 m², a „B” típusú zárkában 1,3 m², a „C” típusú zárkában 1,63 m². Az elsőfokú bíróság vizsgálta azt is, hogy a felperes által hivatkozott európai normák sérültek-e. Abból indult ki, hogy minden, az Egyezmény 3. cikkét sértő magatartás szükségképpen az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdését [Alkotmány 54. § (2) bekezdését] is sérti. Ugyanez következik az Alaptörvény Q cikkéből, mivel a nemzetközi jog, és a magyar jog összhangja csak akkor biztosítható, ha ugyanazon jog vonatkozásában egységes mérce érvényesül. Az Egyezmény végső soron az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) előtt érvényesíthető. Az EJEB egyedi döntéseiből állapítható meg, hogy mi tekinthető embertelen bánásmódnak. A 32/2014. AB határozat IV.3.2. pontja összefoglalja az EJEB ítélezési gyakorlatát, mely szerint a túlsúfoltság extrém szintje önmagában egyezményesértőnek minősül, míg kevésbé súlyos mértéke általában egyéb, a fogvatartás során fennálló körülmények negatív hatásaival együttesen okozza a 3. cikk sérelmét. Az EJEB számszerűsítette az extrém túlsúfoltság mértékét is, eszerint amennyiben a rendelkezésre álló élettér 3 m²-t sem éri el, az - az egyéb körülményektől függetlenül - olyan súlyos túlsúfoltságnak minősül, amely önmagában a 3. cikk sérelmét jelenti. Az EJEB a 3 és 4 m² közötti személyes tér esetén szinte kivétel nélkül egyezményesértést állapít meg, mely esetekben azonban jellemzően a fogvatartás egyéb körülményeinek negatív következménye és a túlsúfoltság együttes hatása sérti az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát. Az EJEB joggyakorlata az élettérre vonatkozó minimumkövetelményen (4 m²) a zárka egy főre számított területének nagyságát érti azzal, hogy az így számított területet tovább csökkenti a zárkában lévő berendezések által elfoglalt hely. Az elsőfokú bírósági megállapította, hogy az EJEB gyakorlata szerint számított egy főre jutó élettér a perbeli esetben az „A típusú” zárkában 2,94 m², a „B” típusú zárkában 2,61 m², a „C” típusú zárkában 2,57 m². A felperes elhelyezése során ebből következően nem teljesült a minimális 3 m²/fő élettér követelménye, az elhelyezés ezért embertelennek minősül, mely az emberi méltóságot sérti. A felperes elhelyezésének módja 2010. november 24. napjáig a Rendelet 137. § (1) bekezdését sérti. Az elhelyezés módja teljes időtartamában embertelen, ezért 2011. december 31. napjáig az Alkotmány 54. § (2) bekezdését, 2012. január 1. napjától az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdését sérti. Az alperes jogellenes magatartását mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság megállapíthatónak látta. Vizsgálta, hogy az alperes úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben elvárható. Értékelte e körben, hogy az alperes nem vitatottan köteles befogadni az elítélteket, de nem vitatott kötelezettsége az is, hogy biztosítsa számukra a minimális mozgástérrel, biztosítsa az elítéltek emberi méltóságát. Az alperes a felelősség alóli kimentés körében arra hivatkozott, hogy két versengő kötelezettsége van, melyeknek együttesen nem képes eleget tenni. Bár az alperes azt állította, hogy nem volt választása, de ez az állítása az elsőfokú bíróság szerint nem helytálló, mivel a felperes befogadásával szükségképpen választott. Amennyiben helytálló lenne az alperes védekezése, úgy akkor is elvárhatóan járt volna el, ha az elítéltek emberi méltóságának megőrzése érdekében megtagadja az újabb személyek befogadását, mivel ez esetben is csupán annyi történik, hogy az egyik normát részesíti előnyben a másikkal szemben. Az Alkotmány 8. § (1) bekezdése és az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése alapján az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége. Amennyiben tehát az alperes kényszerhelyzetéből adódóan szabadon választhatott kötelezettségei között, úgy elsőrendű kötelezettségének kellett eleget tennie, vagyis az emberi

méltóság védelmét kellett választania. Amennyiben pedig az alperest nem illette meg a betartandó normák közötti választás joga, úgy magatartása felróható. A felperes által elszenvedett hátrányok az alperes eljárása során merültek fel, mert az nem tartotta be az elhelyezésre vonatkozó szabályokat. A felperessel az alperes állt jogviszonyban. Az alperes motivációja, egyéb személyek felé történő megfelelési igénye a felek jogviszonyán kívül esik, ezért a jelen perben az elsőfokú bíróság szerint nem volt értékelhető. Az alperes a peres felek viszonylatában pedig nem úgy járt el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperes magatartása a ruhaszáritás kapcsán nem volt felróható, mert ruhaszáritót bocsátott rendelkezésre. A kereset ezért e körben nem volt alapos. Az alperes arra hivatkozott, hogy a Rendelet 88. § (2) bekezdése alapján korlátozta a beszélőt, e jogszabályi rendelkezés azonban a látogatók személyének kizárására vonatkozik. Az alperes e rendelkezés alapján nem tilthatta meg a 2009. július 16-i látogatást. A 2009. augusztus 7-ére kért látogatás megtiltása körében pedig még magatartása elvárhatóságára sem hivatkozott. Az elsőfokú bíróság rámutatott arra, hogy a látogatás mint kapcsolattartás nem kizárólag a fogvatartottak, hanem a látogatók alapvető jogait is érinti. A kártérítés mértékének megállapítása során az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a személyi szabadság elvonásával általánosságban járó hátrányokat, mivel ezek jogszerű elhelyezés esetén is felmerülnek. Kizárólag a zárkák túlszűfoaltsága miatt a felperest ért hátrányt vette figyelembe. Tekintettel volt továbbá arra is, hogy a felperes nem dolgozott, végig zárt körletben volt. Figyelembe vette ezen túlmenően a zsűfoaltság mértékét, valamint azt is, hogy a felperes csaknem négy évig volt az alperesnél elhelyezve. Az elhelyezés elégtelensége és a látogatás megvonása miatt 3.000.000 forint kárpótlás fizetésére kötelezte az alperest, melyből 25.000 forint áll arányban a látogatás megvonásával. A felperes keresetében követelt összeget nem tekintette nyilvánvalóan túlzottnak, ezért a Pp. 81. § (2) bekezdése alapján rendelkezett úgy, hogy az alperes maga viseli a költségét. Az eljárási illeték viseléséről arra tekintettel határozott, hogy a felperes személyes költségmentes, míg az alperes illetékmentes.

Az alperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a kereset teljes elutasítását kérte. Álláspontja szerint a jogsértés telítettségi adatokra alapozott megállapítása - mely alperes által sem vitatott, azonban rajta kívül álló körülményeknek tulajdonított - önmagában nem elégséges a kártérítésre kötelezéshez. Az elsőfokú ítélet alperes felróhatóságát megállapító rendelkezése mind a jogszabályoknak, mind az életszerűségnek ellentmond. Ráadásul az alperesi intézetparancsnok tekintetében katonai bűncselekményt megvalósító magatartást állít elvárhatónak. A jogszabályi kötelezettség és a felperes büntetőítéletében megállapított szankció végrehajtására vonatkozó kötelezettség az a kényszer, amely miatt az alperestől nem volt elvárható az elsőfokú bíróság által kívántnak tartott magatartás, azaz a befogadás megtagadása. Amennyiben a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésével szemben az elsődleges a mozgástér biztosítása volna, akkor akár a szabadságvesztés büntetést kiszabó bírósági ítélet, vagy az illetékes bíróság BV csoportjának eljárása is kifogásolható volna. Az alperes az elsőfokú eljárás során tett nyilatkozatait fenntartva hangsúlyozta: nem volt érdemi lehetősége sem a befogadás megtagadására, sem a mozgástér megnövelésére. A terhére nem felróható a rendelkezésre álló mozgástér nagysága és nem várható el tőle, hogy erre hivatkozva ne hajtsa végre a szabadságvesztés büntetés letöltésére jelentkezők befogadását. Az alperes a felperes fogvatartása során úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A büntetés-végrehajtási intézetektől nem várható el, hogy a jogszabályban előírt befogadási kényszer ellenére jogellenes módon megtagadják a normatív befogadási képességet meghaladó létszámú fogvatartott elhelyezését. A személyhez fűződő jog megsértése pedig önmagában csak a jogellenes magatartás megállapítására ad alapot, de a sérelmet szenvedő fél nem vagyoni kártérítésre csak akkor jogosult, ha bizonyítja olyan hátrány bekövetkezését, amely indokolja a nem vagyoni kárpótlását, vagyis a személyiségi jogsértés nem váltja ki feltétlenül a szankció alkalmazását, ahol többlettényállás szükséges. Az ítélkezési gyakorlat következetes a

tekintetben, hogy a személyhez fűződő jogok megsértésével összefüggő hátrányok bekövetkezését a károsultnak bizonyítania kell. Az alperesi álláspont szerint a felperesnek a látogatófogadás korlátozásával összefüggő kára nem nyert bizonyítást. A felperesi igény vonatkozásában irreleváns a látogatók jogainak sérülésére történő utalás. Az elhelyezési adottságok az alperesen kívül álló körülmények, melyek megváltoztatása nem tartozik a kompetenciájába, az kormányzati döntéshozatalt igényel. Az alperes szerint felróható jogellenes mulasztás hiányában nem állapítható meg a kártérítési felelőssége. A felperes a nem vagyoni kártérítés megítéléséhez szükséges körülmények fennállását nem bizonyította, így az elsőfokú bíróság tévesen alkalmazta a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontjában rögzített jogkövetkezményt. A nem vagyoni kártérítés egyik funkciója a kompenzáció, mely akkor töltheti be a célját, ha keletkeznek olyan hátrányok, amelyek kiegyenlítése pénzbeli kártérítéssel megalapozható. A másik funkció az elégtételadás, melyre általában akkor kerülhet sor, ha a jogsértés súlya és a jogsértés felróhatóságának foka ezt indokolja. Arra az esetre, ha az ítélet tábla a kártérítési követelés jogalapjának fennállását mindezek ellenére megállapíthatónak tartja, az alperes a kártérítés összegszerűségének egy forinttal történő csökkentését kérte.

A felperes csatlakozó fellebbezésében az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatásával az alperest 5.000.000 forint tőke és ezután 2010. június 4. napjától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamat megfizetésére kérte kötelezni. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a késedelmi kamat megfizetéséről annak ellenére nem rendelkezett, hogy a felperes kereseti kérelmében ezt kifejezetten kérte. Rámutatott arra, hogy az alperesnél igen hosszú, majd négy éven át tartó jogsértéseket kellett elszenvednie. A beszélő mint a szabadságvesztést töltők családi kötelezéi megőrzésének egyetlen lehetséges formája, az egyik legfontosabb érték az elítéltek számára. Ennél fogva az egy beszélő elmaradásáért megítélt 25.000 forint messze nem nyújt elegendő kárpótlást az okozott sérelmekért. Az elsőfokú ítélet indokolásában a bíróság megállapította, hogy az alperes önkárosító cselekmények megakadályozása miatt még külön díjazás ellenében sem engedélyezte a felperes számára ruhaszáritó zsinór használatát. Az elsőfokú bíróság e megállapítás ellenére az indoklás II. pontjában úgy értékelte, hogy a száritókötel igénylésére az általános gyakorlat szerint lehetőség volt, így az alperes magatartása e körben nem felróható. Az általános gyakorlat a felperesre nem volt alkalmazható, az alperes pedig semmilyen használható alternatív megoldást nem engedélyezett, így a felperes e jogséreleme orvosolatlanul maradt.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte, annak helyes indokai alapján. Álláspontja szerint az alperes megalapozatlanul hivatkozott katonai bűncselekményt megvalósító magatartásra, nem tisztázta ugyanis, hogy egy miniszteri rendelet által előírt kötelezettség teljesítésének egy magasabb rendű jogszabály előírására alapított nem teljesítése a Btk. XLV. fejezetének melyik törvényi tényállását meríti ki. Elfogadhatatlan az az alperesi érvelés, miszerint a túlzásfolt, embertelen fogvatartási körülmények objektív, az alperes működési körén kívül eső okból jöttek létre, ennél fogva az alperes úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. Az alperes akkor járt volna el elvárható módon, ha a felperes befogadásának megtagadásával előnyben részesíti az Alaptörvényben és az Egyezményben rögzített alapvető emberi jogok védelmét a jogszabályi hierarchiában alsóbb szinten álló igazgatási szabályokkal szemben. Ennél fogva az ilyen szabályozásra, valamint költségvetési gondokra kimentési okként való hivatkozás nem foghat helyt. A hazai jogszabályokon alapuló kimentési okra való hivatkozás elfogadása esetén is az Európai Unió jogának a magyar bíróságok által közvetlenül alkalmazandó rendelkezései megalapoznák az alperes kártérítési felelősségét. Az EJEB ítéleteiben többször kifejtette, hogy minden tagállam felelős az uniós jog neki felróható megsértésével magánszemélyeknek okozott minden kárért, függetlenül attól, hogy az állam melyik szerve felelős a cselekményért, vagy a mulasztásért. Az elsőfokú bíróság által megállapított embertelen és megalázó

fogvatartási körülmények az Alaptörvény III. cikkén és az Egyezmény 3. cikkén túl az Európai Unió Alapjogi Chartájának 4. cikkébe is ütköznek. Az alperes kártérítő felelőssége nem vonható kétségbe, az uniós jog alapján kimentésnek nincs helye. A felperes rámutatott továbbá, hogy a per tárgyává tett esetben az alperesnek, mint az állam letéteményesének az Alaptörvény és az Egyezmény mellett az uniós jogot és a Charta rendelkezéseit kellett volna előtérbe helyeznie az alacsonyabb szintű igazgatási rendelettel szemben. A felperes álláspontja szerint a személyiségi joga sérelmén túl egyéb kár bekövetkezését nem kellett bizonyítania. Az a kérdés, hogy a túlsúlyfolság és egyéb jogsértő körülmények által megvalósult alapjogi sérelmek milyen mértékű károkat okoztak, a bíróság bizonyítékokon alapuló szabad mérlegelési körébe tartozik. A magyar bírósági gyakorlat és a strasbourgi bírósági gyakorlat egységes a tekintetben, hogy a jelen perben sérelmezett fogvatartási körülmények olyan súlyos jogsértést valósítanak meg, mely kártérítési igényt alapoz meg. Az a tény, miszerint az alperes a felperes életét fogvatartása alatt a szabadságvesztés büntetéssel szükségszerűen együtt járó hátrányokon túl az intézményben uralkodó embertelen és megalázó körülmények fenntartásával súlyosan és tartósan megnehezítette, nehezen értelmezhető másként, mint az alperes által hivatkozott 34/1992. (VI. 1.) AB határozat hatálya alá eső kártérítést megalapozó magatartásként.

A felperes a másodfokú eljárás során előadta, hogy bár fogvatartása során hivatalos panasz e téren nem lett regisztrálva, a jogsértő, embertelen körülményeket személyes meghallgatásai keretében többször is jelezte. Ezt támasztják alá az alperes által Pf.9. sorszám alatt csatolt nyilvántartásban szereplő 2008. november 20-i, 2009. január 29-i és 2012. március 24-i kérelme, melyekben a zárkájával, illetve elhelyezésével kapcsolatos problémák miatt kért meghallgatást nevelőjétől, valamint az osztályvezetőtől. Álláspontja szerint ezen esetek a hivatalos nyilvántartásban szereplő meghatározásuktól függetlenül, tartalmuk szerint panaszként értékelendők. A Ptk. 349. § (1) bekezdésében rögzített kártérítési felelősséget kizáró ok álláspontja szerint akkor sem lenne megállapítható, ha panaszt nem terjesztett volna elő. A rendelkezésre álló jogorvoslattal ugyanis a túlsúlyfolságból eredő jogsérelem nem volt elhárítható. Hivatkozott az EJEB Varga és mások kontra Magyarország, valamint a Szél kontra Magyarország ügyekben hozott ítéleteire, melyek szerint a túlsúlyfolság tényének a hazai büntetés-végrehajtási intézetek általi elismerése, valamint a jogsértő állapot utóbbi években tapasztalható súlyosbodása, de legalábbis változatlansága arra enged következtetni, hogy a börtönparancsnok, illetve az ügyész előtt a fogvatartott által tett panasz a helyzet megoldására semmilyen reménnyel nem kecsegtetett. A Bíróság minden esetben úgy találta, hogy a panasz elmaradása nem akadályozza a kérelem elbírálását, mivel az nem hatékony jogorvoslati lehetőség a túlsúlyfolság és az ahhoz kapcsolódó jogsértő börtön körülmények tekintetében. Megállapította ennek kapcsán azt is, hogy az embertelen fogvatartási körülmények elleni hatékony jogorvoslat hiánya miatt Magyarország megsértette az Egyezmény 13. cikkét is. A felperes rámutatott arra, hogy az Alaptörvény Q Cikkében foglaltakból következően az Egyezmény valamely cikkét sértő magatartás egyúttal az ugyanazon jogot védő hazai jogszabályt is sérti, hiszen a jogvédelem azonos szintje csak úgy biztosított, ha ugyanazon jog vonatkozásában egységes mérce érvényesül. Az Egyezmény értelmezésére végső soron az EJEB hivatott, így a Q Cikkből fakadóan a hazai bíróságoknak tartózkodniuk kell attól, hogy a strasbourgi bíróság által egyezményesértőnek talált valamely jogi megoldást vagy helyzetet törvényesnek minősítsenek (32/2014. (XI. 3.) AB határozat [52]). A felperes álláspontja szerint a fogvatartotti panasz hatékony jogorvoslatként történő kezelése az Alaptörvény hivatkozott cikkének sérelmét eredményezné, ezért annak elmaradása nem róható a felperes terhére. A felperes hivatkozott a hazai bírói gyakorlatra is, miszerint abban az esetben van mód a jogorvoslati lehetőség kimerítésére, ha a károkozás valamely hatósági határozat révén következik be, hiszen ez ellen hatékony jogorvoslat - rendszerint fellebbezés formájában - rendelkezésre áll (BH1996/9/469). A Legfelsőbb Bíróság egy elvi határozatában (EH2000. 199) azt is kimondta, hogy amikor egy közigazgatási szerv döntésének

alapjául olyan jogvita szolgál, melynek elbírálása a polgári bíróság hatáskörébe tartozik, a rendes jogorvoslat kimerítése nem szükséges a kártérítési felelősség megállapításához. A fogvatartotti panasz intézményének rendes jogorvoslatként történő kezelése a bírói gyakorlat tükrében megkérdőjelezhető, hiszen az nem egy fellebbviteli fórum által elbírálandó döntés elleni jogorvoslat. A túlsúlyfolság mindenki által ismert tényéből eredő károkért fennálló felelősség megállapítása olyan jogkérdés, melynek eldöntésére kizárólag bíróságnak lehet hatásköre. Tekintve, hogy a kár elhárításának egyéb módjára - az EJEK megállapításait is figyelembe véve - jelen ügyben nincs lehetőség, így a panasz intézménye hatékony jogorvoslatként nem értelmezhető.

Az alperes hivatkozott a Pécsi Ítéltábla Pfv.III.20.390/2010/6., Pfv.III.20.748/2014/4. és a Fővárosi Ítéltábla 9.Pf.20.043/2007/7. számú határozataiban foglaltakra, amelyek szerint a kialakult börtönviszonyok miatt a büntetés-végrehajtási intézetek nem tehetők felelőssé.

A Fővárosi Ítéltábla nem érintette az elsőfokú bíróság ítéletének a keresetet 3.000.000 forint erejéig elutasító rendelkezését, mivel az fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett [Pp. 228. § (4) bekezdés].

Az alperes fellebbezése alapos, a felperes csatlakozó fellebbezése alaptalan.

Az ítéltábla az elsőfokú ítélet tényállási részéből mellőzi azt a megállapítást, hogy a felperes a fogvatartása alatt a perbeli időszakban kizárólag a szabad levegőn tartózkodás, orvosi vizsgálat, fürdés vagy beszélő céljából, rövid időre hagyhatta el a zárkát.

Az elsőfokú bíróság egyebekben a tényállást helyesen állapította meg, döntésével azonban az ítéltábla a következők miatt nem ért egyet.

Abból kell kiindulni, amelyre a Pfv.IV.21.654/2015/11. számú ítéletében a Kúria is rámutatott, hogy a szabadságvesztés végrehajtása az alperesnek a közhatalom gyakorlása során kifejtett tevékenysége, és arra a közigazgatási jogkörben okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni. E szabályok szerint ha az alperes a fogvatartásra vonatkozó olyan szabályt segezt meg, amely személyiségi jogok tiszteletben tartását volt hivatott biztosítani, megvalósította a személyiségi jogi jogsértést.

A Rendelet 137. § (1) bekezdése a zárkában elhelyezhető létszám meghatározása tekintetében 2010. november 24. napja előtt előírta, hogy minden férfi elítélre 3 m² mozgástér jusson, később pedig csak lehetőségként ajánlotta ezt fel, ez azonban nem változtat azon, hogy 3 m²-nél kisebb mozgástér esetén megvalósul a személyiségi jogi jogsértés. Az alperes a lehetőség szerinti kíváncs ellenére személyiségi jogot védő szabályt sértett, mert a Rendelet módosítása nem változtatta meg sem az Alaptörvény, sem a Ptk. rendelkezéseit. Változatlan helyzetben csak arra az észszerű következtetésre lehet jutni, hogy a személyiségi jogi jogsértés 2010. november 24. napja után is fennmaradt, mivel a 3 m² mozgástér hiánya a Ptk. 75. § (1) bekezdésében és 76. §-ában foglaltakra figyelemmel önmagában alkalmas az emberi méltóság megsértésére.

Az elsőfokú bíróság tehát helyesen állapította meg a személyiségi jogi jogsértés megtörténtét. A kereset azonban nem ennek valamely objektív jogkövetkezménye levonására, hanem nem vagyoni kártérítésre irányult, mely a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontja alapján a polgári jogi felelősség szabályai - jelen esetben a Ptk. 349. § (1) bekezdése és 339. § (1) bekezdése - szerint követelhető.

A fogvatartása kapcsán a felperes által kifogásolt körülmények (zsúfoltság, intimitás hiánya, elégtelen higiéniai körülmények, látogatófogadás korlátozása) az elsőfokú bíróság álláspontjával ellentétben együttesen, a személyiségi jogi jogsértés súlyossága körében értékelendők. A nem vagyoni kártérítés mértéke a körülmények együttes hatása alapján ítélt meg, ahogyan azt az EJEB Varga és mások kontra Magyarország ügyben hozott ítélete is tartalmazza.

Az ítéletábra elsőfokú bíróságtól részben eltérő álláspontja szerint a zsúfoltságon és az intimitás hiányán kívül a jelen esetben nem áll fenn a nem vagyoni kártérítés körében figyelembe vehető többletkörülmény. A 2009. július 16-i látogatás megtagadása a Bv. tvr. 42. § (6) és (8) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem volt jogellenes. A 2009. augusztus 7-i látogatás engedélyezésére a felperes más zárkába történt áthelyezése miatt nem volt mód. A látogatófogadás mindkét esetben pótolható lett volna, ha a felperes ismételt kérelmezi. A fogvatartotti adatok szerint megállapítható továbbá, hogy a felperes esetében fennállt a szándékos önkárosítás veszélye, ezért nem hivatkozhat arra, hogy a részére ruhaszáritó kötelet is biztosítani kellett volna.

Az alperes a Ptk. 349. § (1) bekezdése alapján a közhatalom gyakorlása során okozott személyiségi jogi jogsértés miatt akkor tartozik nem vagyoni kártérítést fizetni, ha a kompenzálandó hátrány rendes jogorvoslással nem volt elhárítható, illetőleg a felperes a kár elhárítására alkalmas rendes jogorvoslati lehetőségeket igénybe vette. Kártérítés csak felróhatóság esetén jár, a polgári jogi kártérítési felelősség ugyanis nem objektív alapú. Az ítéletábra ebben a körben azt vizsgálta: miként kell a magyar jogszabályokat értelmezni, az Egyezmény és az EJEB döntései mennyiben, miként kötelezőek a magyar bíróságokra, van-e más, az Európai Unió Bírósága által hozott döntés, melynek figyelembevétele kötelező.

A felperes a perben arra hivatkozott, hogy a magyar jogot az EJEB ítéleteiben foglaltaknak megfelelően kell értelmezni, a fogvatartási körülmények miatti panasz pedig az EJEB szerint nem hatékony jogorvoslat, ezért a kimerítése nem lehet feltétele a kártérítés érvényesítésének. Az ítéletábra ennek kapcsán mindenekelőtt azt emeli ki, hogy Egyezmény egy nemzetközi szerződés, nem sui generis uniós jog, közvetlen alkalmazása eleve nem kötelező. Az Alaptörvényből mégis az következik, hogy a bíróság köteles figyelembe venni az EJEB ítéleteit abban a körben, amelyben azok az alapjogokra vonatkoznak. Az Egyezmény 13. cikkét ítéleteiben az EJEB a 35. cikk kapcsán - mely kimondja, hogy az ügyet csak akkor lehet a Bíróság elé terjeszteni, ha az összes hazai jogorvoslati lehetőséget már kimerítették - mint előfeltételt vizsgálja és a hatékony jogorvoslatba a kártérítési pert is beleérti. Az ilyen értelemben vett hatékony jogorvoslat nem azonos a bírósági eljárás előtt igénybe veendő, a Ptk. 349. § (1) bekezdése szerinti rendes jogorvoslással, mellyel szemben az a követelmény, hogy alkalmas legyen a kár elhárítására. A hazai joggyakorlat értelmében (EBH2000. 199.) a jogorvoslati lehetőség kimerítésének elmulasztása esetén a kártérítési igényt elbíró bíróság nem veheti át a közigazgatási szerv hatáskörét, nem vizsgálhatja, hogy a rendes jogorvoslat mennyiben lett volna alkalmas a kár elhárítására. Kivételt csak az az eset képezhet, amikor a közigazgatási szerv döntésének alapjául olyan jogvita szolgál, amelynek elbírálása a polgári bíróság hatáskörébe tartozik. A fogvatartottak mikénti elhelyezése nem polgári jogi kérdés, arra a büntetés-végrehajtási jog szabályai vonatkoznak. Az ítéletábra álláspontja szerint alkotmányos indokok mentén nem lehet olyan joggyakorlatot kialakítani, amely különböztet az alapjogi sérelem, valamint az egyéb hátrány (kár) között és az előbbi tekintetében nem követeli meg a rendes jogorvoslat igénybevételét. Sem az Egyezmény, sem az uniós jog nem fogalmaz meg olyan elvárást, hogy a nemzeti bíróságnak a nemzeti jogot contra legem kellene értelmeznie. A bíróság számára tehát az EJEB ítéleteiből nem az Egyezményben részes államokkal szembeni követelményt megfogalmazó 13. cikk értelmezése, hanem a 3. cikket értelmező joggyakorlat az, ami irányadó. Megjegyzi az ítéletábra, hogy az Európai Unió Bírósága a C-404/15. és C-659/15. számú ügyben

hozott ítéletében az EJEB Varga és mások kontra Magyarország ítéletében foglaltakkal ellentétben úgy foglalt állást, hogy önmagában a büntetés-végrehajtási intézetek köztudott túlszűfolttsága nem alkalmas annak alátámasztására, hogy konkrét fogvatartott konkrét körülményei is erre az eredményre vezessenek. E döntés alapján a jelen perben arra a következtetésre lehet jutni, hogy a rendes jogorvoslat személyre szólóan vizsgálendő.

A Rendelet 6. § (1)-(5) bekezdése, (8) bekezdése, 7. és 9. §-a szerint a felperesnek a fogvatartás körülményei miatt volt lehetősége panasszal élni. A fogvatartási adatokat tartalmazó, az alperes által Pf.9. sorszám alatt csatolt iratból az állapítható meg, hogy ilyen panasszal nem élt még abban a három esetben sem, melyre a másodfokú eljárás során konkrétan hivatkozott. Az iratok szerint panasz esetén a kérelem típusa ekként került feltüntetésre. A hivatkozott három kérelem egyéb kérelemként van dokumentálva és egyikből sem vonható le túlszűfolttságra, vagy az intimitás hiányára utaló tartalom.

Azt kellett ezért megállapítani, hogy a felperes nem vette igénybe a hátrány elhárítására alkalmas rendes jogorvoslatot, amely önmagában akadály a nem vagyoni kártérítés megítélésének, a kártérítési felelősség feltételei ugyanis konjunktívak.

A Ptk. 349. § (1) bekezdése szerinti speciális feltétel a Ptk. 4. § (1) bekezdésében foglalt általános elvárás kifejeződése is egyben. Amennyiben ugyanis a felperes a fogvatartás jelen perben kifogálatot körülményei miatt panasszal élt volna, ezzel igazolhatná, hogy e körülményeket ténylegesen is olyan súlyos hátránnyal élte meg, ami a nem vagyoni kártérítéssel való kompenzálást igényli. A panaszjognak emellett olyan szerepe is van, hogy gyakorlásával igazolható a hátrány. A felperes kérelmei arra utalnak, hogy számára prioritást jelentett a zárkatársak személye. Olyan esetben, amikor hosszú idő alatt nincs panasz előterjesztve, pusztán az általános elvek alapján nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a fogvatartottat olyan hátrány érte, amit csak utóbb állít.

A felek között vita tárgyát képezte, ezért az ítélőtábla azt is vizsgálta, hogy kizárná a nem vagyoni kártérítés megítélhetőségét a felróhatóság hiánya.

Az ítélőtábla e körben kiemeli: nem eredményezheti az Egyezményhez való csatlakozás sem azt, hogy a kártérítési felelősség személyiségi jogi jogsértés esetén objektív felelősségi alakzatnak minősüljön. Az EJEB azon elvárása miszerint a 3 m²-nél kisebb mozgástér olyan hátrány, mely nem kompenzálható, a magyar joggal összeegyeztethetetlen, contra legem értelmezést jelentene. Objektív felelősségi alakzat olyan esetre, mint a perbeli, jogalkotással volna csak megteremthető. Az ítélőtábla álláspontja szerint ezért abban az esetben is, ha a mozgástér 3 m² alatti, vizsgálható a felróhatóság. Az alperes kártérítési felelősség alóli kimentése akkor lehetett volna sikeres, ha úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ilyen tartalmú nyilatkozatot azonban a per során nem adott elő, mert azzal védekezett, hogy az adott helyzetben nem tehetett semmit. Ez pedig nem alkalmas arra, hogy a felelősség alól magát kimentse. Lehetősége lett volna olyan konkrét tények előadására mint az, hogy a felperes a gimnázium első osztályát elvégezte és további tanulmányokat is engedélyeztek volna a részére, további kérései is voltak, melyeknek minden további nélkül vagy feltételeket támasztva eleget tehettek. Az alperes ennek ellenére nem tett tényelőadást arról, hogy a zsűfolttság mellett mindazt megtette, ami lehetséges volt, hogy a fogvatartási körülményekkel okozott jogsértést kompenzálja. A rendelkezésre álló peradatok alapján ezért azt kellett megállapítani, hogy az alperesnek a felelősség alól nem sikerült magát kimenteni. Az elsőfokú ítélet indokai e tekintetben nem helytállóak, mert nem állítható fel olyan elvárás, miszerint valaki jogot sértsen egy másik jog betartásához. E követelmény felállítása szükségtelen is, hiszen a korábban kifejtettek szerint a felróhatóság alóli kimentés nélkül is lehetséges.

A Fővárosi Ítéltábla mindezekre tekintettel a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta.

A megváltoztatás következményeként az elsőfokú eljárásban a felperes pervesztes lett, így a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles az alperes jogi képvisellel felmerült, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet (IM rendelet) 3. § (3) bekezdés a) pontja alapján 400.000 forintban megállapított perköltségének megfizetésére. A felperes költségmentessége folytán le nem rótt 480.000 forint kereseti illetéket az 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet (Kmr.) 14. §-a alapján az állam viseli.

A felperes csatlakozó fellebbezése alaptalan, míg az alperes fellebbezése alapos volt, ezért a Pp. 78. §-a alapján a felperes az alperes részére másodfokú perköltségként az IM rendelet 3. § (5) bekezdése alapján megállapított 125.000 forint összegű jogtanácsosi munkadíj megfizetésére köteles. A felperes költségmentessége, valamint az alperes illetékmentessége folytán le nem rótt 80.000 forint, illetőleg 240.000 forint fellebbezési illetéket az Itv. 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó Kmr. 14. §-a alapján az állam viseli.

Budapest, 2016. április 28.

. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

. Magosi Szilvia s.k.. Benedek Szabolcs s.k.
előadó bíró

bíró

A kiadmány hitelül: